

Sodronyok

(Regényrészlet)

16.

Szerda este, ez jó lesz, döntötték el végre. Olyankor nagyobb a mozgás a klauzúrában. A biológusok ekkor mennek különfoglalkozásra Béla atya szobájába, az irodalmi kisklubosok meg Bernát atyát keresik föl verseikkel és novelláikkal. Az orgonakarzatra is ott trappolnak keresztül a muzsikások. Ebben a forgatagban nyilván nem tűnnek föl, nem terelődik rájuk azonnal a gyanú. Cirok aggodalmaskodott: a kimenőletiltás miatt a prefektus azonnal gyanakodni fog rá.

– Nem bírom, ha faggat. Meglátja rajtam.

– Mi az, félsz?

– Dehogy félek. Nyilván rájön, hogy bosszú. Én nem tudok ellenállni, én köpök. Az a keserű, fekete tekintete...

– Ha nem vagy erős, előbb-utóbb szétszed. Már nem is kell kirúgnia, magad akarsz majd elmenni.

– Én nem. Maradok.

– De akkor meg kell erősödnünk, hogy ne tudjon kirúgni. Meg kell tennünk. Nem győzhet le minket.

Kétszer-háromszor beszéltek még erről, s abban maradtak, várnak egy hetet. Majd következő szerdán. S ezzel Cirok eltereli magáról a gyanút. A prefektus átkutathatja az ebédlőszekrényét, nem talál mézet. Egy hete hétköznapi sem hagyhatja el a kollégiumot, így kintről se szerezhette be.

– És az osztályban nem tud róla senki.

– Először bizonyára Herét kérdezi meg: na, mondd csak, fiam, ki követhette el ezt a disznóságot?

– Ő meg majd tekergeti magát előtte, hogy így atya kérem, úgy atya kérem, nyilván azok közül valaki, de ő nem tud semmi biztosat. Erre Léni megbízza, hogy derítse ki. Igenis atya kérem, megpróbálom, atya kérem.

– Undorító.

– Az.

– Ne is foglalkozzunk vele.

Cirok a mézet elővigyázatosságból ágya alatt, a cipőtisztító dobozban tartotta. Egészen hátra csúsztatta, becsavarta újságpapírba, mintha paszta lenne.

Következő szerdán hangosan átszólt Esőnek a másik ebédlőasztalhoz.

– Vacsora után lemegyünk a tornaterembe.

– A tornaterembe?

– Gyakoroljuk a tempódobást.

– Jól van – rántotta meg a vállát Eső. Nem értette. Hiszen elérkezett a nap! Nem adhatják föl ilyen könnyen. Mi lesz velük, ha még erre sem képesek? Alig várta, hogy az étkezési ima után a zajos tolongásban meg ne kérdezze:

– Hát nem...?

– De, éppen azért. Lemegyünk egy félóra, látnak minket, utána nem tűnik fel, ha lelépünk. Mindenki úgy emlékezik majd, hogy ott voltunk.

Fölszaladtak a tornaszákért. Cirok a mézzel teli üveget már jó előre belekészítette. Még egy újságpapírral átsavarta, nehogy összetörjön, ha odakoccan valamihez. Csavarás közben szeme megakadt a nyomtatott szövegen: „Népi demokráciánk legnagyobb ellenségét ma a klerikális reakció jelenti.” A mondat megzavarta. „Hogy jön ide ez a szöveg? Mit képzelnek ezek?” Felháborodott: hogyan mernek beletaposni ezek a gazemberek az ő ügyükbe. Mi közülük lehet a prefektus atyával folytatott háborújukhoz? „Semmi közülük hozzá! Ez a mi ügyünk.”

Dühös mozdulattal kifordította az újságlapot, ne is lássa ezt a szöveget. A másik oldal sporthíreket közölt: győzött a Kinizsi. Szóval a Ferencváros, a Fradi, s hogy a sportegyesület néhány éve megvál-

toztatott neve helyett a régit, a hagyományosat mondta ki, ezzel máris enyhített a hangulatán. „A fiúk bátran, ügyesen, sportszerűen támadtak az ellenfélre.”

Összehúzta a zsák száját.

– Mehetünk! – szólta oda Esőnek, ő is lóbálta már a fölszerelést. A szertáros fiútól kértek egy labdát. A másodosokot osztották be arra, hogy a délutáni és az esti szabadidőben kiadják a sportszereket. A fiú odagurította a labdát, majd leült a kis asztalhoz – a háziversenyeken a tornaverseny pontozóbírói szoktak ilyen mellett ülni –, s várta a neveket, hogy bejegyezze a kiadási füzetbe.

– Eső és Cirok!

– A rendes neveteket mondjátok.

– Eső és Cirok. Miért, talán nem elég rendes ez neked?

– De igen, csak arra gondoltam...

– Hidd el, jó lesz ez így, kisöreg.

– Negyedik bé?

– Naná! Talán nem látszik rajtunk?

A kosárlabda puhán pattogott a parkettán. A túlsó palánknál már többen játszottak egy kosárra. Nem akartak beszélni középük, egyébként is harmadosok voltak.

Cirok hanyag mozdulattal megcélozta a palánkot. Még a gyűrű peremét se találta el.

– Ez csak a bemelegítés. Még nem érzi a kezem.

Nem tudta, kinek mondja ezt. Egyszerűen ügyetlen volt. Passzolgattak, a rávezetést és a tempódobást gyakorolták. A végére egész jól belejöttek. Eső is érezte, trikója alatt megizzadt. Ilyenkor olajozottabb a mozgás, természetesen találják meg a szükséges mozdulatokat. Cirok egészen fölledődött, számolta, hány rávezetést hagy ki – abban alig hibázott –, a tempódobások azonban többször kipattantak a gyűrűről, igaz, egyre távolabbról, már a büntetőterületen kívülről próbálkozott. Labdavezetés, beleállítás, két lábbal tempóból emelkedés, s amikor éppen fölér a test a holtpontra, magasan a fej fölül elengedni a labdát. A beállítás és az emelkedés pillanatában érezni lehet, harmonikus-e a mozdulat, s akkor a labda csont nélkül behullik.

Buta játékba kezdett. A labda indítása előtt azt mondta: „Ha bemegy, nem bukunk le”. S nekilendült. Ha lebukást jelzett a dobás, újakezdte: „Ez nem ért”. Mintha előre meggyőződhetne akciójuk sikeréről. Máskor is érezte már: egy-egy alkalommal szeretne volna kikényszeríteni a bizonyosságot döntése következményeiről. Előbb valami igazolás, hogy minden úgy lesz, ahogyan elhatározta. Csak akkor mer belevágni.

Öntudatlanul most is ennek a képtelen bizonyosságnak az elérését hajszolta. Erre egyre több labdát rontott. „Butaság az egész. Hagyjuk.” Még néhány labdavezetés, minden előzetes megfontolás nélkül, ezzel tisztára mosta a gusztustalan mérlegeléssel összemaszatolt akaratát.

– Jól van, elég volt! – lökte át melle elől két kézzel, laza kosaras mozdulattal az utolsó labdát Esőnek. Ő még ziccerre futott, a labda csont nélkül hullott a zsákba. Eső lábbal odapöccintette a lasztit a fiúnak.

– Itt van, öcsi!

Nem mosakodtak meg az öltözőben, nemsokára úgymint lefekvés, vár rájuk a lemezvályú. Így neveztek a mosdót, ahol egy lemezvályú fölött lógtak a csapok, s mindig hideg víz folyt belőlük. Hetente egyszer zuhanyozhattak meleg vízzel az alsosori fürdőben.

– Gyerünk!

Átvágtak a külső udvaron, az ebédlő melletti hátsó lépcsőházban igyekeztek fölfelé. A konyhában a nővérek már végeztek a munkával, megterítettek másnap reggelire, Belzebub testvér sem mozdult ilyenkor ki alsosori kazánja mellől. Könnyen, észrevétlenül jutottak föl a második emeletig. Egyetlen atyával se találkoztak közben. Ebben az időben breviáriumozni szoktak, gondolták.

A második emeleti fordulónál óvatosan nyitották meg annyira a csapóajtót, hogy beférjenek rajta. Máskor hangosan csattantak a szárnyak, most nem engedték, hogy nyikorogva visszacsapódjanak. A klauzúraajtó gombján egy kis csavarás, engedett a zár. Eső ment elől, Cirok kotorászni kezdett a zsákjában. Ki kell szedni a papírból, s még a fedelét se lazította meg.

Az üvegre erősen rászorult a fémfedél. Amikor feszítő mozdulata alatt engedett, az üveg hirtelen megugrott.

– A francba, ráment az ingemre.

– Nyald le, ne vacakolj sokat. Kend be, addig a folyosó végén figyelek.

- Le fog csöpögni.
- Kend be a küszöböt is.

Cirok izgalmaiban sokat öntött az üvegből. Hallotta saját légvételének zaját, azt gondolta, fölveri vele az egész folyosót, az egész klauzúrát. Csorgott a méz a kilincsről. A maradékkal végigöntötte a küszöböt. Közben összekente a kezét, undorodott. Csak mielőtt megszabadulni ettől a ragacstól. Minél távolabb innen!

Elindult a klauzúra kijárata felé, Eső észrevette, követte. Simán kijutottak a lépcsőházba, ott már senki nem kérdezi, mit keresnek arrafelé. Mennek a hálóba, lefeküdni. De előtte még meg kellett szabadulni az üvegtől. Az ebédlő mögötti nagy szeméttárolóba, úgy tervezték.

- Gyere le velem – hívta Esőt, aki már elindult fölfelé.
- Menj egyedül, így kevésbé feltűnő.
- Jó, majd azt mondom, lent felejtettem valamit a tornateremben.

Ott sem találkozott senkivel. Az üveget óvatosan beeresztette a szeméttároló konténerbe. Ne okozzon vele zajt, s még néhány undorító moslék-maradványt is ráhúzott. De ez most nem bántotta. Örült, hogy megszabadult a szörnyű tehertől. S csak akkor nyugodott meg igazán, amikor elérte a tornateremből a hátsó lépcsőházhoz vezető utat. Már utolérhetetlen, már büntelen. Végre, gondolta, helyreáll a világ rendje.

17.

Háború lesz, ezek után kitör a háború. Másnap már ott villog a harcos szem, megdermed a levegő, ki lehetett az? Nyomozás, egyre inkább szorul a hurok, és Cirok úgy érezte, látszik rajta a bűn, látszik az arcán, egész testén, nem tudja eltakarni, mert nem lehet, a bűn kiül rá, mint gyerekkorában a bárányhimlő pöttyei, és akármerre megy, akárhová bújnak, akkor is ott éktelenkedik – mindenki fölismeri: ő volt az, ő tette!

Elég hülyén hörgött ettől a levegő légcsövében. Akkora zajt csapott benne, hogy ezt is biztosan meghallják. Minden gondolat, minden tekintet, minden cselekedet, minden tárgy egyre csak rá közelít, mindinkább szorítja, már a maradék levegő is elfogy. Hülyeség, mekkora hülyeség volt, lihegett, és nem tudta elképzelni, hogy egyszer még enged a szorítás, s már nem üldözik. De most tudják, nyilván pontosan tudják, őt kell utolérni, ami nem olyan nehéz, hiszen itt van, házon belül, innen nem menekülhet.

Egészen elkeseredett. Csak még egyszer nyugodtan végigmenni a folyosón, úgy beülni a padba, hogy ne kelljen figyelnie minden apró zöreijre; ha leesett egy ceruza, összerezsent, utolérték, megvan, ha nyílt az ajtó, érte jönnek, menekülni, de nincs hova – és hiába minden vágya, hogy meg nem történte tegye az előző estét. Milyen ostobaság, bekenni mézzel a kilincset, no és akkor mi van? Legszívesebben letörölte, lekaparta, leégette volna a ragacsos mázat az ajtóról, bármit megtett volna, csak hogy ne legyen ott, de már késő.

Nem lehet, és amikor erre gondolt, egyszeriben az egész világot elöntötte a ragacsos kín, és annak a szörnyű kínja, hogy ami megtörtént, már soha többé nem válhat meg nem történte. S ha így van, bűnhődni kell, elkerülhetetlen, hogy a nyomára ne bukkanjanak. Szűk, szűk, minden szűkké változott, sehogy sem érezte jól magát. Szaladt volna – nem volt hová. S az a nyomorult méz egyre ragacsosabbá vált, már mindenfelé terjedt, erről szólt az egész világ, a történelem és bármi, ami még fontos lehet az életben.

Nem mert Esőre tekinteni, attól kétszeresére növekedett benne a bűn. Így is tovább hatalmasodott, s ő egyre kisebbnek érezte magát. Elveszett, nincs mese, elveszett, egyszer és mindenkorra vége. Lelepleződik, s utána már nincs tovább történelem, leomlik minden, ott a mély szakadék, s ő belezuhan. Ha még harcolni lehetne, küzdeni, ha háború volna, azt talán túl lehet élni, vagy a harcban, küzdelem közben elesni. Egy pillanat és vége. De legalább akar valamit az ember, így azonban megsemmisült az akarata, kiszolgáltatva, olyannyira, hogy az már nevetséges. Kiszolgáltatva, megalázva. Saját cselekedete alázta meg, de nem gondolkodott ennek természetén, egyedül a leforrázó érzést viselte magán, kikezdte minden tagját, minden gondolatát és érzését.

Léni reggel nem jött ébreszteni őket. A reggeli stúdióra se ment be. Ez mind nekem szól, izzadt Cirok, és odadermedt a padhoz, a prefektus bizonyára a leszámolásra készül. Valahányszor kinyílt az osztályajtó, odakapta a fejét: most... de csak valamelyik társa volt. Ahogy szokták, az egyik csön-

desen kiment a folyosóra, ott motyogta orra alá a leckét, a másik lement a templomba. Valaki csak lötyögött ki és be, hogy elteljen az egy óra.

Levonulás reggelihez. Dübörgött a háromszáz gyerek a lépcsőházban. Léni az ebédlőben sem jelent meg. Most már biztos, hogy elveszett. Összeszorult a gyomra, nem ment le egyetlen korty tejeskávé sem a torkán, pedig éhes volt. Körülötte a többiek harapták a vastag karéj kenyeret. Egyszeriben gyűlölni kezdte őket: micsoda öntelt pofával tömik magukat, semmi gondjuk, úgy persze könnyű. Nevetgélnek közben, micsoda gyerekes dolog, mit tudnak ezek a szenvedésről! Őket nem érik utol, nem kínlódnak, mint ő.

A tanítási órákon a szorongás egészen fáradttá tette. Már csak egyik csengőszó után a másikra figyelt föl, nem tudta, milyen óra van, mi hangzik el a táblánál, ő már kinőtt ebből, öregnek, túlságosan öregnek érezte magát, aki megélt már annyit, aminél többet aligha lehet. Kinézett az ablakon. Ő, ha egyszer még büntelenül, egészen vidáman, felszabadultan sétálhatna az utcán! Könnyedén, nem kell lopva hátratekintenie, és gondolhat bármire, még mindenre gondolhat, végtelenül gondolhat, amire csak akar, és ami jólesik neki, istenem, csak egyszer, ha egyszer még!

Bűne hatalmasná növekedett benne. Hiába akarta legyőzni, elvégre nem is olyan nagy dolog, kicsinnyé gyúrni, picinyre töpöríteni, hogy a végén már eltűnjön; ha olykor sikerült is egészen ártalmatlan semmisségnek gondolnia, és ilyenkor könnyebben vett levegőt, a következő pillanatban a bűn máris hatalmasná növekedett benne, s mintha vigyorgott volna rá: azt hiszi, ilyen egyszerűen elbánhat vele! A bűnnek nincs terjedelme, a bűn van, és semmi mértékegység nem alkalmas a méricskélésére. Cirok keserűségében így érezte, s visszazuhan a fojtogató érzésbe.

A végén már annyira belefáradt ebbe, hogy türelmetlenné vált. Nem érdekli tovább semmi, ha megtette, hát megtette, ha bűnhődnie kell, hát bűnhődjön, csak legyen már vége! Szinte kívánta, hogy elérkezzen a perc, amikor mindenki előtt nyilvánvalóvá válik a cselekedete. No és! Igen, megtette, de legyen már vége! Hol van ő a többiek gyerekessége mellett! Mit tudnak ők az életről? Szétvetni mindent maga körül, leginkább a fojtó szorítást, elvégre ember, és ha elkövette, hát pusztuljon el, de nem tűri tovább ezt a nyomorult megaláztatást! Ilyenkor mozdulataiba visszatért az elveszett erő, elvégre akarata van, bármit megtehet, elég, elég volt a rabságból.

A szorongás mégis visszatért. Hatodik óra vége, tódulás kifelé, a folyosó végén feltűnt Léni. Azonnal észrevette, hiszen mohó tekintettel őt leste, őt várta, aki végre kimondja az ítéletet: bűne felrobban és elönti a világot, de legalábbis a folyosót, szerteömlik az a fekete nyomorúság, s hogy már nem szorul belé, nem feszíti szörnyű kínnal, ettől majd megkönnyebbül. S bármennyire visszatartotta is valami, mégis odakinálta magát: itt van, nem menekül, nem rejtőzik, tessék leleplezni őt, csak legyen vége már!

A háború, a leleplezés elmaradt ekkor és máskor is. Az osztály szokás szerint kettős sorba rendeződött, indulás a hálóba, kézmosás, utána ebéd. Cirok megrázkódott: nem történt semmi. El akarta kapni Léni tekintetét, hogy legalább abból kiolvasson valamit. De nem, semmi. Ugyanolyan, mint máskor. Megdermedt, az utolsó pillanatban csapódott a többiek mögé, és kullogott velük.

Ebéd után az udvaron levélosztás, majd a szokásos kimenő. Ciroknak nem érkezett küldemény. A prefektus most is eljátszotta a szokásos dramaturgia szerint: habitusa mélyéről, valahonnan a mellkasa tájáról előhúzta a leveleket: na, meglátjuk, kire gondolnak... – és sokat sejtetően kuncogott hozzá. Kinek rózsaszín illatú a borítékja? – a fiúk sután vihogtak erre; aki várta, hogy bizonyára ír az a leány, túl akart lenni a procedúrán, az otthonról érkezett levelek szokványosnak számítottak. Ja, az öregek, és a fiú zsebre vágta a borítékot. Majd később elolvassa. Hiszen mi lehet benne: kisfiam, viselkedj jól, tanulj szorgalmasan, apád és anyád (már ha volt mindkettő) sokat gondol rád, és így tovább...

Amikor szétoszlottak, Eső odalépett hozzá:

– Kimegyünk a városba?
– Nem, elszakadt a nadrágom, meg kell varrnom – mondta Cirok, és erőlködött, hogy hangja közömbös legyen, ne tűnjön fel a hazugság. Nem akart Esővel a bűnükéről beszélni. Közben nagyon vágyakozott ki. Egyszerűen csak sétálni, bár pocskék, szürke idő borult rájuk, napsütésben hogyan fénylettek a platánfák őszsárga levelei.

– Jól van, akkor megyek Paperrel, az előbb már szolt.

Esőn nem látszott semmi. Ez dühítette Cirokot. Mintha köze sem volna a bűnhöz. Egyszerre dühítette, ugyanakkor irigyelte miatta a fiút. Hát így is lehet élni?

Eső eltűnt Paperrel a kijáráshoz vezető folyosón. Cirok körülnézett, ki maradt, akivel kimehetne. Észrevette Kockát. Nemigen barátkoztak egymással, bár közel ültek az osztályteremben, a hálóban azonban messze volt az ágyuk.

– Kijössz velem sétálni?

– Nincs kedvem, ma bent maradok – mondta a szemüveges fiú tétován, mégis határozott hangon.

– Hát jó. – Cirok dühösen tekintett maga elé, csak a másik észre ne vegye. Persze, én nem vagyok neki megfelelő, és elkeseredett, mert nem látott már senki mást. Kockával miről beszélgetnének? Két óra felé járt már, háromra úgymint vissza kell érkezni. Azt a fiút ő nem érdekli. Olyan hideg gyerek, mintha érzelmek nélkül született volna. Cirok meg éppen az érzelmekről szeretett volna beszélni, lehet-e ennél fontosabb? Az érzelmekkel vehető birtokba a világ – lelkesedett, és szerette, amikor az érzelmek annyira átjárták a testét, hogy jóleső remegés lesz úrrá rajta. Remegés vagy borzongás? Inkább borzongás: kitágultak az érzékei, fantáziájában az érzelmeknek íze és illata, színe lett, s ő hagyta – hagyta? várta már –, hogy ez a gyönyörű áradás magával sodorja, és csak ússzon, ússzon, ússzon... Amikor egyetlen nap eltelt ilyen élmény nélkül, szerencsére ritkán fordult elő, félelem fogta el: talán csak nem vészett ki belőle, amiért élni érdemes? És valóban úgy gondolta: ezekért a könnyű úszásokkal teli színes érzelmekért érdemes élni, ekkor nyílik ki előtte minden, amire csak annyit tud mondani: oly szelíd, oly szép és jó!

Erről persze Esőnek sem beszélt, és senki másnak. Titok volt, amiről nem illik, vagy nem lehet beszélni. Csak élni benne, még ha annyira megviseli is, hogy szörnyű visszatérni belőle.

Kocka egyszerűen azért kellett volna, hogy kijusson, hogy ne maradjon magára. Mert ezek az érzelmek szépségük mellett riasztó megpróbáltatást tartogattak számára: talán mindannak a jónak ez volt az ára? Egyedül érezte magát, a világban minden rajta kívül és másutt van, a többiek részeseznek belőle, ő meg kimarad. Pucéran, ázott-egyedül, szerencsétlen testtartásával. Üres, minden üres. Nincs semmi értelme, hogy él.

Most is közelített felé, ott kísértett körülötte ez a lesújtó fürgeteg. Hová meneküljön előle? Kocka közben elindult át az udvaron, a templom mellett a quadrumon át a kijáráshoz vezető folyosóra, a lépcsőn megállt, körülnézett, a hátsó ajtónál éppen ekkor tűnt fel Tavas, intett felé, jelezve, hogy ott van és várja.

Hazudott, együtt mennek ki! – Cirok elkeseredésében összehúzta a száját, lebiggyesztette a szélét, egészen komikus, hogy még mindig ott áll az üressé zúzott udvaron. Esetlennek érezte magas természetét, hosszú karjai csupaszon lógtak mellette. Mit tegyen? Mihez kezdjen? A város, az utcák, a platánfák, ha nem csillog is a levelük, elvesztek, s elveszett Ildi! Milyen sután állna meg előtte, a délután három óráig szóló kimenővel egészen nevetséges, amikor ők, a városiak, akár esti programot is szervezhetnek.

Elveszett, elveszett minden – és szörnyű ürességet érzett. Felvonszolta magát a lépcsőházban, lélektelenül kongtak a kövek, a falak, néha trappolt valahol egy-egy fiú, aki szintén bennmaradt, mert kimosta a zokniját. A többi ruhaneműt kéthetente leadták a mosodába, száztizennégy, idézte Cirok, s látta az ingek nyakába írt, mosásálló számot: száztizennégyes elítélt. Az egyik kirakatban hosszanti csíkozású inget látott, fekete és sárga sávok váltották egymást, olyan, mint a rabruha, mondta a többieknek, ez még harmadikban történt, vegyenek ilyen inget, biztatta őket, s a szívük tájára varrják rá a mosodai számot. Micsoda jelenet lesz, ha így vonulnak le az ebédlőbe, ahol mindenki látja majd őket. De a többiek buta ötletnek tartották. Erre ő is hagyta.

A háló teljesen üres volt. Talán mégis meg kellett volna venni azt az inget, ha a többiek nem is, de ő legalább fellázadhat vele. Végre valami erő és akarat. Mire az ágyához ért, eltűnt belőle a gondolat, végigvetette magát a nyikorgó vasakon, a fénytelen sodronyok felnyűszítettek a zuhanástól, ő meg sírt, olyannyira, hogy szeme odaragadt a pokróc szálaihoz.